

Kun yritämme ymmärtää oppimisvaikeuksia ja sitä, miten ne vaikuttavat elämäämme lapsuudessa, nuoruudessa ja aikuisuudessa, niitä on hyvä tarkastella eri näkökulmista. Yksi mahdollinen näkökulma on kehittyvien taitojen, niiden kehitysedellytysten ja taitojen rakentumisen tarkastelu. Riitta Pennalan ja Riikka Monosen ja kumppaneiden tutkimuksia voidaan pitää hyvinä esimerkkeinä tästä.

Pennala tarkentaa ja laajentaa tutkimuksissaan tietoamme siitä, miten puheäänien ja erityisesti äänteiden pituuksien havaitseminen näyttävät olevan yhteydessä sinnikkäisiin vaikeuksiin lukemaan oppimisessa ja kirjoittamisessa. Tällöin taustalla on ajatus siitä, että nämä havaintotoimintojen vaikeudet heijastuvat myöhemmin niiden varaan rakentuvien uusien kielellisten taitojen rakentumiseen. Samalla se herättelee ajatuksia siitä, voitaisiinko näihin varhaisiin taustavaikeuksiin puuttumalla, jos ne voitaisiin havaita riittävän varhain, vaikuttaa myös myöhempien taitojen kehittymiseen.

Riikka Monosen ja kumppaneiden tutkimus taas piirtää kuvaa kouluun aloittelevien lasten matematiikan osaamisesta keskeisillä taitoalueilla ja taitoeroja selittävistä tekijöistä. Oppimisvaikeustutkimuksen näkökulmasta huolestuttava havainto on, että jo heti koulun alussa on löydettävissä pieni joukko lapsia joiden valmiudet matematiikan oppimiseen koulussa ovat huomattavasti muita heikommat. Taitoerot lasten taidoissa muodostavat siten alkuopettajille selkeän pedagogisen haasteen. Suuri osa lapsista oikeastaan jo hallitsee ne asiat joita koulun alussa opetetaan, mutta pienemmälle osalle ne ovat vielä pitkän opettamis- ja oppimisprosessin takana.

Toinen näkökulma oppimisvaikeuksiin on hieman laajempi. Siinä oppimisvaikeuksia tarkastellaan kokonaisvaltaisemmin oppimisen yksilöllisinä eroina tai piirteinä. Tällöin voidaan ajatella, että ne sinnikkäimmillään kulkevat ihmisen mukana lapsuudesta aikuisuuteen ja iästä ja ympäristön asettamista vaatimuksista riippuen heijastuvat eri tavoin ihmisen arkeen ja elämän sujumiseen. Tätä näkökulmaa edustavat lehdessä Kirsti Laakson selvitys peruskoulun erityisopetuksen oppilaiden myöhemmistä koulutuspoluista ja työurista ja Pekka Kuikan haastattelu.

Kirsi Laakso korostaa kirjoituksessaan painokkaasti selvityksensä rajoituksia. Selvityksen havainnot ovat kuitenkin selkeästi linjassa sen tiedon kanssa, jota meillä on lyhyemmistä seurantatutkimuksista. Näin ollen tulokset valitettavasti ehkä kertovat jotakin tärkeää oppimisvaikeuksien sinnikkyydestä osalla lapsista ja nuorista ja siitä, miten ne tukitoimista huolimatta saattavat vaikuttaa myöhempisiin kehityspolkuihin. Tästä syystä Pekka Kuikan puheenvuoro on osuva jatko Laakson artikkelille. Useisiin erilaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin perustuen Kuikka korostaa sitä, miten asioihin voidaan vaikuttaa vielä nuoruusiässäkin silloin kun puhe oppimisvaikeuksista on muuttunut syrjäytymispuheeksi. Tämä edellyttää kuitenkin uudenlaista yksilöllistä ja moniammatillista paneutumista jokaisen apua tarvitsevan nuoren omaan oppimishistoriaan ja osaamisen yksilöllisiin piirteisiin vahvuuksineen ja heikkouksineen. Vaikka yhteiskunnallinen tilanne ei ole otollinen uusien palvelujen ideomiselle, Kuikan ehdotus alueellisista ja moniammatillisista ”nuorten oppimisklinikoista” ja keskustelun ja kokeilujen käynnistäminen idean pohjalta on silti äärimmäisen tärkeä ja ajassamme oleva haaste.

Kiitos kaikille lukijoille ja kirjoittajille kuluneesta vuodesta. Toivotamme teille antoisia lukukokemuksia ensi vuodelle!

Timo Ahonen, toimituskunnan puolesta